

Рішення спеціалізованої вченої ради ДФ 18.081.2023
Про присудження ступеня доктора філософії
Підгородинській Юлії Ігорівні

Спеціалізована вчена рада ДФ 18.081.2023 Одеського національного університету імені І.І.Мечникова прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Підгородинській Юлії Ігорівні на підставі прилюдного захисту дисертації «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища» за спеціальністю 081 Право «20» грудня 2023 року.

Підгородинська Юлія Ігорівна, 1993 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2015 році Одеський національний університет імені І. І. Мечникова за спеціальністю «міжнародні відносини». Працює заступником директора Благодійної організації «Благодійний фонд «Допоможемо» з січня 2023 року до цього часу.

Дисертацію виконано в Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова. Науковий керівник - Нігреєва Олена Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права Одеського національного університету імені І.І.Мечникова.

Здобувачка має 10 наукових робіт, 6 з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України:

1. Підгородинська (Астанкевич) Ю. І. Міжнародний моніторинг серед інших засобів забезпечення виконання міжнародних зобов'язань. *Право і суспільство*. 2021. № 4. С. 239–245.
2. Підгородинська (Астанкевич) Ю. І. Щодо форм та методів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів. *Правова держава*. 2021. № 43. С. 177–184.
3. Підгородинська Ю. І. Становлення та еволюція органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія: Право*. 2022. Вип. 73 (1). С.181–185.
4. Підгородинська Ю. І. Підходи до забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища: між заохоченням та примусом. *Правова держава*. 2022. № 47. С. 91–97.

5. Підгородинська Ю. І. Міжнародний контроль за виконанням природоохоронних зобов'язань: перспективи вдосконалення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спец. вип. 2. С. 609–614.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці.

Рецензент: Толкаченко Олена Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ОНУ імені І. І. Мечникова.

Зауваження та рекомендації:

1) авторка наголошує на виключному значенні процедур забезпечення Кіотського протоколу до Рамкової конвенції про зміну клімату, але у той самий час каже, що він виявився неефективним. Було б бажаним дізнатися, чи була ця неефективність пов'язана саме із механізмом забезпечення цієї угоди;

2) у роботі висувається пропозиція про поєднання фасилітативного та примусового підходів до забезпечення виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань, при чому заходи у рамках останнього підходу пов'язується з втратою переваг, які мають надавати відповідні угоди. Робота виграла б, якщо би дисертантка надала чіткіші пропозиції щодо визначення зазначених переваг;

3) на наш погляд, у роботі також було б доречним приділити більше уваги дослідженню засобів міжнародного контролю. Авторка зазначає серед них наземні, повітряні та космічні, зокрема, системи супутникового спостереження, різноманітні комп'ютерні програми для обробки даних тощо (с. 62 - 63), проте не надає більш детальних рекомендацій, які б могли збагатити інструментарій спеціальних органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища;

4) у дослідженні зазначається, що «правова природа та юридична сила рішень спеціальних органів із забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища не є однозначними. Більшість з них, особливо ті, в яких йдеться про тлумачення правил процедури забезпечення дотримання договорів та які стосуються системних порушень, можна розглядати як акти «м'якого права». Це, однак, не принижує їх юридичної значущості, адже вони стимулюють процес поступової імплементації положень конвенції у національній практиці, надають їм нового значення та призводять до розвитку (с. 209 - 210). Проте, чи не вважає

здобувачка, що юридична обов'язковість рішень спеціальних органів витікає із зобов'язань, які прийняли на себе держави за відповідним договором, який, зокрема, передбачає можливість застосування заходів у випадках недотримання?

Опонент: Сурілова Олена Олексіївна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Зауваження та рекомендації:

1. На с. 33 роботи дисертантка стверджує: «...говорячи про способи забезпечення виконання зобов'язань, слід розрізнити джерела їх виникнення, адже до зобов'язань, що базуються на договорі та односторонньому акті держави, не можна застосовувати ті самі способи забезпечення виконання». Бажано було б під час публічного захисту розвинути цю думку дисертантки, пояснивши, у чому саме мають відрізнитися способи забезпечення зазначених вище зобов'язань.

2. На стор. 65 дисертації дисертаційного дослідження авторка зазначає, що «можливість охоплення етапами міжнародного контролю також процесу притягнення підконтрольної держави до міжнародної відповідальності є дискусійною, адже міжнародна відповідальність є самостійним інститутом міжнародного права, що розглядається окремо від інституту міжнародного контролю». З урахуванням викладеного під час публічного захисту дисертантці слід додатково пояснити, чи вважає вона міжнародний контроль окремим інститутом міжнародного права.

3. У роботі наголошується на відсутності спеціалізованої міжнародної природоохоронної організації, що дивує та виглядає не зовсім коректним на тлі розгляду функцій та ролі ЮНЕП у цій сфері (стор. 61, 63). Це питання потребує додаткового пояснення дисертантки під час публічного захисту.

4. Дисертантка вказує (на стор. 207), що «у режимах багатосторонніх міжнародних природоохоронних договорів переважають інституційні форми контролю, хоча проста або змішана форма також не є виключеною». У зв'язку з цим виникає необхідність у поясненні, що саме має на увазі авторка під змішаною формою контролю за дотриманням відповідних договорів.

5. На жаль, дисертантка недостатньо уваги приділила положенням міжнародних актів щодо міжнародного контролю за процесом роззброєння, хоча, вважаємо, представлена дисертаційна робота виграла б, коли авторка більш широко застосовувала положення міжнародних актів щодо міжнародного контролю за процесом роззброєння.

Опонент: Репецький Василь Миколайович, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка.

Зауваження та рекомендації:

1. Твердження авторки про те, що забезпечення виконання зобов'язань у міжнародному праві знаходиться на стадії свого формування (ст.45) вимагає додаткового пояснення.

2. Авторка наголошує на необхідності координації та узгодження діяльності комітетів із забезпечення дотримання та імплементації міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища. Разом з тим роботу б збагатило також надання нею рекомендацій щодо форм такого співробітництва. Чи має вона відбуватися через спеціалізовану міжнародну міжурядову організацію, про можливість створення якої йдеться у роботі (с. 131–133), або у якийсь інший спосіб?

3. На ст. 137 авторка підкреслює зростання ролі недержавних суб'єктів у процесах міжнародної правотворчої та правозабезпечувальної діяльності. Поняття «недержавних суб'єктів» є дуже широким та таким, що охоплює низку акторів міжнародних відносин: від індивідів до релігійних організацій та транснаціональних корпорацій. У цьому зв'язку зазначене твердження, на наш погляд, потребує деталізації.

4. У розділі 2 роботи дисертантка аналізує значний доробок закордонних науковців, присвячений питанням забезпечення міжнародних природоохоронних зобов'язань та підходам до цього процесу. Водночас, зазначений розділ майже не містить посилань на вітчизняні дослідження.

5. Однією з переваг роботи є новітня інформація, на якій базується дослідження. Втішно, що дисертантка слідкує за останніми подіями та перебуває у курсі новел міжнародної правотворчості. Так, вона посилається на Угоду про морське право щодо збереження та сталого використання морського біологічного різноманіття в районах за межами національної юрисдикції, прийнятій на міжнародній конференції 4 березня 2023 р. Стаття 53 ter проекту, як зазначено у дисертації, передбачає створення комітету з імплементації та забезпечення дотримання, чия робота має носити фасилітативний, прозорий, неконфронтаційний та некаральний характер (с. 158). Проте авторка нічого не каже про майбутній дизайн комітету. Цікаво дізнатися її думку про те, чи буде він мати право приймати заходи примусового характеру, на яких вона наголошує у дослідженні?

6. У дисертації проаналізовано значна кількість механізмів забезпечення міжнародних договорів про охорону довкілля та зроблено акцент на Монреальському та Кіотському протоколах, проте, на наш погляд, у роботі відсутнє чітке пояснення, чому саме ці два механізми заслуговують на окрему увагу.

Опонент: Карвацька Світлана Богданівна, доктор юридичних наук, професор, в.о.завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Зауваження та рекомендації:

1) у дослідженні наголошується на специфічному автономному статусі органів адміністрування міжнародних договорів з охорони довкілля, який відрізняє їх від інших суб'єктів міжнародного права (с. 128 – 134 роботи). У цьому зв'язку під час публічного захисту потребує додаткового пояснення питання, чи вважає дисертантка, що ці органи можуть брати участь у процесах міжнародної правотворчості, як, наприклад, міжнародні організації?

2) у розділі 2 роботи, на наш погляд, приділено надто багато уваги розгляду суб'єктів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища, у той час основний акцент у роботі має бути зроблений саме на розгляді органів контролю;

3) у роботі зазначено (п.3.1.), що спеціальні органи контролю за дотриманням міжнародних договорів в основному називаються комітетами з імплементації або комітетами з забезпечення дотримання або комітетами з імплементації та забезпечення дотримання. Під час публічного захисту було б цікаво дізнатися, чи вважає авторка якусь з цих назв більш вдалою і чому;

4) у зв'язку із попереднім питанням слід зазначити, що робота виграла б, якщо б авторка розмежувала поняття імплементації та забезпечення дотримання та навела авторські визначення цих комплексних понять;

5) в рамках проведення дослідження авторка проаналізувала велику кількість рішень органів адміністрування міжнародних договорів про охорону довкілля та міжнародних організацій (п.3.1. роботи). Проте, на нашу думку, результативним для формулювання висновків дослідження було б також звернення до рішень міжнародних судів в цій сфері.

У дискусії взяли участь присутні на захисті:

Голова та Гарант ОНП третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: Стрельцова Євдокія Джонівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова зазначила, що дисертаційне дослідження присвячене розв'язанню актуального питання; є своєчасним та має значний практичний інтерес як протягом мирного часу, так й під час збройних конфліктів, які вже призвели до серйозних наслідків, які людство відчуває на себе. Дисертаційна робота виконана на високому теоретичному та практичному рівнях: ґрунтується на комплексному застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, відповідно до завдань та мети дослідження, з урахуванням визначених предмета та об'єкта дослідження. Результати та висновки дисертації були апробовані належним чином. Містить нові положення у сфері здійснення та забезпечення міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів, зокрема щодо охорони навколишнього середовища. Цікавим і таким, що має значення для подальших міжнародно-правових досліджень, здається висновок про те, що у міжнародному праві навколишнього середовища сформувалося два основні підходи до забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону довкілля: фасилітативний та примусовий, які, проте, не є взаємовиключними.

Слушним є також припущення щодо наявності тенденції до підтримання фасилітативного підходу, проте із більш значними вимогами щодо звітування, яке можна спостерігати у тексті більш нових міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища. Наукова доповідь здобувачки побудована за логічною структурою, усі положення наукової новизни викладені чітко та ясно. На усі запитання та зауваження рецензентів та опонентів відповідала впевнено та аргументовано. Безсумнівно, можна вважати, що дисертаційна робота на тему «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища» відповідає спеціальності 081 «Право», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціальної вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Підгородинська Юлія Ігорівна - заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент: Толкаченко Олена Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, підтримала здобувачку, зазначивши, що обрана тема дисертації є актуальною. Також рецензент зазначила, що дисертаційне дослідження виконано на високому науковому рівні, відповідає усім вимогам, результати дослідження можуть бути використані на практиці. Цікавим вважається таке положення новизни, як те, що, на думку здобувачки, контрольні функції щодо дотримання

міжнародних договорів про охорону довкілля властиві майже всім органам, що здійснюють їх адміністрування, та доведено, що проведення міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища завдяки утворенню комітетів з імплементації та забезпечення дотримання є найбільш ефективним та має перспективи розвитку. За підсумками ознайомлення з текстом дисертації та з урахуванням успішного захисту сьогодні авторка дисертаційної роботи Підгородинська Ю.І. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Опонент: Сурілова Олена Олексіївна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», яка наголосила на тому, що інституційний механізм контролю за дотриманням міжнародних зобов'язань в сфері охорони навколишнього природного середовища постійно удосконалюється, однак не можна вважати його ефективним, як підкреслила дисертантка обґрунтовуючи актуальність теми дослідження. Він потребує подальшого удосконалення, а значить і наукового опрацювання цього питання. Вважаю, що Юлія Ігорівна зробила вагомий внесок у вирішення проблеми.

Також хотілося б відмітити, що сьогоднішня подія свідчить про те, що вона є гідною представницею одеської школи права. При проведенні дослідження авторка застосувала сучасну інноваційну методологію юридичної науки, проаналізувала та ввела у науковий обіг нові джерела, сформулювала пропозиції з удосконалення термінологічного апарату, а також довела здатність аргументувати свою наукову позицію. Все це було продемонстроване це не лише в дисертації, але й сьогодні на захисті. Вважаю, що представлене сьогодні дослідження є лише першим кроком у розробці теми. Хочу висловити побажання до Юлії Ігорівни продовжити та поглибити дослідження міжнародного контрольного механізму за дотриманням вимог міжнародних угод в сфері охорони довкілля. Тим більш в умовах агресії РФ проти України та масштабних порушень міжнародних договорів в сфері охорони навколишнього природного середовища, наслідки якого ще потребують ретельної оцінки, хоча вже сьогодні можна говорити про незворотні негативні наслідки не для довкілля нашої країни, але для всього світу. Чи можна б було їх попередити? Як ми зрозуміли при сучасному стані міжнародних контрольних механізмів-ні. І це тільки один з випадків таких порушень. Тому тема є надзвичайно перспективною для подальших наукових розробок. Такі дослідження сприятимуть розвитку правової науки. За підсумками

ознайомлення з текстом дисертації та з урахуванням успішного захисту сьогодні, я вважаю, що дисертація Підгородинської Юлії Ігорівни на тему: «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44. Авторка роботи – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Опонент: Репецький Василь Миколайович, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка надав позитивну оцінку дисертаційному дослідженню та виступу здобувачки. Підкреслив, що обрана тема дисертації є дуже актуальною. Робота виконана на високому теоретичному та практичному рівнях, дослідження є комплексним, були розглянуті різні аспекти та особливості здійснення діяльності органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів щодо охорони навколишнього середовища. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у науковій діяльності, на основі яких можуть бути розроблені нові наукові положення з удосконалення забезпечення виконання державами міжнародних зобов'язань щодо охорони навколишнього середовища. Здобувачка Підгородинська Юлія Ігорівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Опонент: Карвацька Світлана Богданівна, доктор юридичних наук, професор, в.о.завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича зазначила, що дисертація є не тільки актуальним, але й перспективним дослідженням. Особливо у контексті численних порушень норм міжнародного права охорони навколишнього природного середовища, зумовлених збройним конфліктом. Надзвичайно важливим є дослідження питання екоциду, а також аналіз рішень міжнародних судів. Дисертаційна робота Підгородинської Ю. І виконана на достатньо високому теоретичному та методологічному рівні. Не викликає сумніву наукова новизна одержаних результатів та їх практичне значення. Робота Підгородинської Ю. І. є завершеною самостійною науковою працею, виконана на високому теоретико-методологічному рівні. Всі висновки та пропозиції були аргументовані як у

роботі, так і під час публічного захисту. З урахуванням наведених аргументів, можна дійти висновку, що дисертаційна робота Підгородинської Юлії Ігорівни на тему «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища» відповідає спеціальності 081 «Право», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціальної вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Підгородинська Юлія Ігорівна - заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування про присудження ступеня доктора філософії Підгородинській Юлії Ігорівні

подано голосів - 5:

«за» – 5,

«утримались» - немає,

«проти» – немає.

На підставі результатів голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 18.081.2023 присуджує Підгородинській Юлії Ігорівні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Голова спеціалізованої
вченої ради

Євдокія СТРЕЛЬЦОВА

